

شب یلدا یا حافظ

قرن‌هاست که طولانی‌ترین شب سال در خانه‌های ایرانیان با گرمی مراسم یلدا برگزار می‌شود مراسمی که هنوز گرمایش را به زندگی شهری، عوض شدن روابط و حتی فاصله‌ها نداده است، برای نسل جدید با تازگی و هیجان همراه است و برای نسل قدیم، غم شیرین گذشته را زنده می‌کند.

قرن‌هاست که طولانی‌ترین شب سال در خانه‌های ایرانیان با گرمی مراسم یلدا برگزار می‌شود مراسمی که هنوز گرمایش را به زندگی شهری، عوض شدن روابط و حتی فاصله‌ها نداده است، برای نسل جدید با تازگی و هیجان همراه است و برای نسل قدیم، غم شیرین گذشته را زنده می‌کند.

در باورهای قدیم، شب یلدا طولانی‌ترین و تاریک‌ترین شب سال بود، شب حمله اهریمن برای جلوگیری از تولد خورشید تلقی می‌شد و مردم در این شب به امید تولد خورشید بیدار می‌ماندند و شب زنده داری می‌کردند. شب یلدا و به تعبیری شب چله، آغاز چله بزرگ است که از اول دی ماه تا 10 بهمن ادامه دارد و این 40 روز نیز سردترین روزهای سال اند که براساس همان باور قدیمی، خورشید تازه به دنیا آمده باید بزرگ شود و برای گرم کردن زمین نیرو به دست آورد. چله کوچک نیز از 10 بهمن تا 20 اسفند ادامه دارد و ازاین رو کوچک خوانده می‌شود که سرمای هوا در آن کمتر است.

شب یلدا از سنت‌های زیبایی است که توانسته همراه با دستاوردهای جدید هنری و علمی دنیای نوین، از گذشته‌های دور خود را حفظ کند. محمدرضا یوسفی، نویسنده و محقق ادامه می‌دهد: شب یلدا از جمله سنت‌هایی است که به دلیل نوآوری و زیبایی که در ذات خود دارد، توانسته است، به رغم همراهی با گونه‌های متفاوت اجتماعی ماهیت خود را حفظ کند. وی به ایسنا می‌گوید: شب یلدا حلقه ارتباطی فصلی و نسلی است بنابراین از گذشته‌های دور با انواع بازی در زندگی‌های شبانی و روستایی همراه بوده است؛ یعنی برپایی بازی‌هایی همچون کوزه گلی؛ از سرمای زمستان و زندگی طولانی در خانه‌ها خبر می‌داد. یوسفی اظهار می‌کند: نماد شب یلدا هندوانه است. میوه‌ای با پوشش سبز که درون آن قرمزی ویژه‌ای دارد و این قرمزی نشان گرما و خورشید و نمادی از زندگی و حرکت است و این سرخی در کنار برودت بویژه در گذشته اهمیت ویژه‌ای داشته است.

یلدا یا حافظ

مصطفی رحماندوست، نویسنده و شاعر اعتقاد دارد تنها خانواده‌های بافرهنگ به سنت حافظ خوانی و شاهنامه خوانی در شب یلدا وفادار مانده‌اند. وی می‌گوید: شب یلدا بر دو پایه استوار است؛ خوردن میوه‌ها و تنقلات که البته انتخاب هر کدام از آنها فلسفه خاصی دارد و دور هم جمع شدن و گپ زدن که معمولاً با حافظ خوانی همراه است. وی معتقد است، در گذشته هم فقط افراد فرهیخته و اهل سواد و دانش این شب را با حافظ خوانی و شاهنامه خوانی توأم می‌کردند، چرا که همه خانواده‌ها اهل سواد نبودند تا کارهایی مثل حافظ خوانی برایشان لذتبخش باشد. رحماندوست می‌گوید: در حال حاضر نیز وضعیت کمابیش به همان منوال است، یعنی به استثنای خانواده‌هایی که به فرهنگ و فکر اهمیت می‌دهند، بقیه کماکان همان روش را دنبال می‌کنند و بیشتر هم و غم خود را بر تقویت شکمی قرار می‌دهند. وی ادامه می‌دهد: اگرچه بررسی تطبیقی در زمینه حافظ خوانی در گذشته و حال ممکن نیست، ولی می‌توان ادعا کرد در حال حاضر فقط خانواده‌های بافرهنگ به این جنبه شب یلدا می‌پردازند. برعکس این اظهارنظر، محمد آقاپور، مردم‌شناس، معتقد است: مراسم حافظ خوانی در این شب متعلق به طبقه خاص و اهل ادب و فرهنگ نیست، چرا که تقریباً در تمام منازل، کتاب حافظ وجود دارد و نه فقط مختص این شب نیست بلکه اصولاً مردم به حافظ خوانی و فال حافظ اعتقاد دارند. به گفته وی، در عامه مردم باور و اعتقاد به فال حافظ بسیار قوی است.

منبع: جام جم